

Kruszewski, Zbigniew

Dlaczego Płock zasługuje na monetę ze swoim wizerunkiem? : wystąpienie podczas promocji monety Płock z serii "32 Historyczne Miasta w Polsce" w dniu 21 lutego 2007 r.

Notatki Płockie 52/2-211, 49-51

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

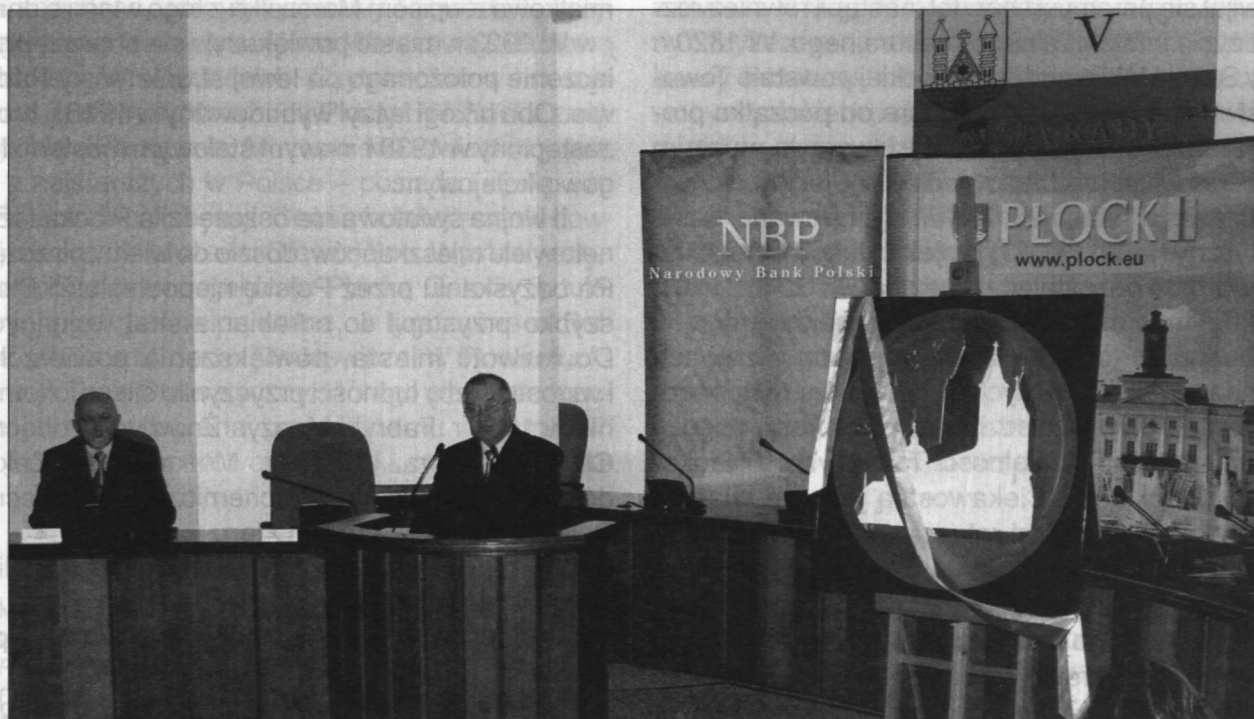
DLACZEGO PŁOCK ZASŁUGUJE NA MONETĘ ZE SWOIM WIZERUNKIEM?

Wystąpienie podczas promocji monety Płock z serii
„32 Historyczne Miasta w Polsce” w dniu 21 lutego 2007 r.

Płock jest najstarszym miastem Mazowsza i jednym z najstarszych w kraju. Kolebką miasta jest Wzgórze Tumskie, gdzie do X w. znajdował się ośrodek kultu pogańskiego. W wieku X i XI powstawała tu drewniany gród, stanowiący wczesnopiastowską siedzibę. W miarę upływu czasu powstawały też obiekty kamienne, których relikty zachowały się do dnia dzisiejszego, np. pozostałości wczesnomańskiego palatium Bolesława Chrobrego. W latach 1037-1047, za panowania Masława (Mieciawa), Płock stał się stolicą Mazowsza. Wkrótce ustanowiono tu także biskupstwo płockie. Ranga miasta wzrosła jeszcze bardziej w latach 1079-1138 za panowania Władysława Hermana i jego syna Bolesława Krzywoustego, którzy w Płocku rezydowali. W siedzibie Towarzystwa Naukowego Płockiego można obejrzeć kopię bulli Bolesława Krzywoustego, odnalezionej niedawno na Ostrowie Lednickim. Jej posiadanie przez władcę świadczy o wysokiej pozycji w ówczesnej Europie¹. Szczątki

Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego spoczywają w Kaplicy Królewskiej płockiej Bazyliki Katedralnej, wzniesionej w latach 1130-1144 przez biskupa Aleksandra z Malonne. W katedrze znajdują się także słynne romańskie Drzwi Płockie. Powstały one w połowie XII w. w Magdeburgu z przeznaczeniem dla płockiej katedry. Wykonano je z brązu, składały się z 24 kwater. Z dotychczasowych badań wynika, że w płockiej bazylice były ok. 250 lat. Od XV w. zdobią sobór św. Zofii w Nowogrodzie Wielkim w Rosji. Jak do tego doszło – nie wiadomo. W 1981 r., staraniem Towarzystwa o i jego ówczesnego Prezesa Jakuba Chojnackiego w katedrze umieszczono wierną kopię Drzwi Płockich².

Po śmierci Bolesława Krzywoustego Płock stał się stolicą jednej z dzielnic i siedzibą książąt mazowieckich. W 1180 r. przy kolegiacie św. Michała funkcjonowała już szkoła elementarna – dzisiejsze Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisła-

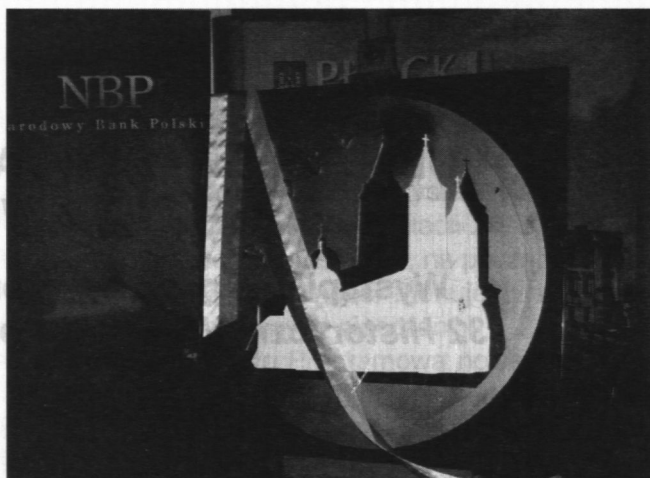
Płock, 21 lutego 2007 r. Aula płockiego Ratusza. Uroczystość związana z emisją dwuzłotowej monety upamiętniającej Płock. Na mównicy Prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego prof. ndzw. dr hab. inż. Zbigniew Kruszewski

wa Małachowskiego - najstarsza szkoła średnia w Polsce. W 1237 r. Płock otrzymał przywilej lokacyjny na prawie polskim. W 2. połowie XIV w. król Kazimierz Wielki powiększył obszar miasta, otoczył je murem obronnym oraz fosą, a na Wzgórzu Tumskim wybudował murowany zamek. Kiedy w 1495 r. zmarł bezpotomnie ostatni z książąt płockich Janusz II, Mazowsze zostało inkorporowane do Korony Polskiej stając się jednym z województw – z Płockiem jako stolicą. XVI wiek był okresem świetności i rozwoju miasta, nastąpił wówczas znaczny wzrost liczby ludności i rozwój budownictwa. Kwitł przemysł – głównie włókiennictwo, gorzelnictwo, browarnictwo, rzemiosło i handel, rozwijała się też żegluga³.

Po długim okresie rozwoju, w wieku XVII nastąpiła stagnacja. Miasto było zniszczone przez pożary, nękane epidemiami, przede wszystkim jednak osłabione szwedzkimi najezdami. Odbudowa i ponowny rozwój Płocka nastąpiły dopiero pod koniec XVIII w. Po II rozbiórce Polski miasto zostało włączone do Prus. Zaborca uczynił Płock siedzibą kamery pruskiej i regencji płockiej. Kres rządów pruskim położyły wojska francuskie. Wtedy to – w 1806 r. do Płocka przybył Józef Wybicki, twórca hymnu narodowego, i przejął władzę od urzędników pruskich. W okresie Księstwa Warszawskiego Płock był stolicą departamentu. Po 1815 r., w Królestwie Kongresowym znów stał się miastem wojewódzkim. Tym razem Płock znalazł się pod panowaniem rosyjskim na 100 lat. Mimo zaboru, rozwijał się przemysł i handel, nastąpił również rozkwit życia intelektualnego i kulturalnego. W 1820 r. przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej powstało Towarzystwo Naukowe Płockie, które od początku prowadziło bibliotekę, a w 1821 r. utworzyło muzeum (obecnie Muzeum Mazowieckie w Płocku). W tym też czasie, w latach 20. XIX w. wybudowano klasycystyczny ratusz według projektu Jakuba Kubickiego, do dziś pozostający siedzibą władz miejskich i w którym to miejscu się właśnie znajdujemy.

Ludność Płocka brała aktywny udział w zrywach narodowowyzwoleńczych. Po powstaniu listopadowym zaborcy wprowadzili szereg represji, między innymi zakazali działalności Towarzystwu Naukowemu Płockiemu. Ciekawostką jest, że właśnie w Płocku, w jednej z sal ratusza, w którym się znajdujemy miała miejsce ostatnia sesja Sejmu Królestwa Polskiego w 1831 r. Również podczas powstania styczniowego w Płocku zachodziły w Płocku ważne w skali kraju wydarzenia – tu rozstrzelano bowiem powstańczego naczelnika generała Zygmunta Padlewskiego⁴.

Przełom XIX i XX w. to okres znaczącego rozwo-

ju miasta, w okresie tym powstała sieć wodociągowa oraz elektrownia. Na początku XX w. – w 1907 r. grupa świątliwych płocczan z Aleksandrem Macieszą na czele reaktywowała Towarzystwo Naukowe Płockie. Stulecie tego wydarzenia będziemy obchodzić 23 marca. Wypada wspomnieć, że 26 marca w Muzeum Niepodległości w Warszawie odbędzie się otwarcie wystawy poświęconej działalności Aleksandra Macieszy, postaci ważnej nie tylko z perspektywy Płocka, ale także w skali całego kraju⁵.

Ważnym wydarzeniem w historii Płocka była obrona miasta przed atakiem Rosjan podczas wojny polsko-bolszewickiej w dniach 18 – 19 sierpnia 1920 r. Za bohaterską postawę marszałek Józef Piłsudski w dniu 10 kwietnia 1921 r. odznaczył Płock Krzyżem Walecznych. Do dzisiejszego dnia w siedzibie Towarzystwa przechowywana jest Księga pamiątkowa z wpisem Marszałka z tego właśnie dnia⁶.

W 1923 r. miasto powiększyło się poprzez przyłączenie położonego po lewej stronie Wisły Radziwia. Oba brzegi łączył wybudowany w 1916 r. most, zastąpiony w 1938 r. nowym stalowym mostem drogowo-kolejowym.

II wojna światowa nie oszczędziła Płocka – zginęło wielu mieszkańców, doszło do wielu zniszczeń. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Płock szybko przystąpił do odrabiania strat wojennych. Do rozwoju miasta, powiększenia powierzchni i wzrostu liczby ludności przyczyniło się uruchomienie w 1954 r. Fabryki Maszyn Żniwnych - obecnie CNH Polska oraz w 1960 r. Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych – obecnie Polski Koncern Naftowy Orlen.

W roku 1975 Płock stał się ponownie stolicą województwa płockiego, a od momentu kolejnej reformy administracyjnej z 1999 r. jest miastem powiatowym.

Dzisiejszy Płock to miasto, w którym historia styka się z nowoczesnością. Kwitnie tu wielki przemysł oparty na najnowszych technologiach. Obok

PKN Orlen, działa wiele dużych firm, m.in. Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych Przyjaźń, Naftoremont, Mostostal. Również znany producent odzieży dżinsowej – amerykańska firma Levi's.

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć w ostatnim czasie jest Płocki Park Przemysłowo-Technologiczny, stanowiący wielką szansę dla rozwoju miasta. Należy do nich także i budowa nowej przeprawy mostowej przez Wisłę, która zakończy się w tym roku.

Na przestrzeni dziejów na chwałę miasta pracowali wybitni płocczanie, m.in. Witold Zglenicki, Ludwik Krzywicki, Władysław Broniewski, Mira Ziemińska-Sygietyńska, Tadeusz Mazowiecki.

Płock to również ośrodek życia naukowego i kulturalnego. W ostatnich latach stał się miastem akademickim – studiuje tutaj bowiem ok. 15 000 studentów. Od dawna prężnie działa tu Szkoła Nauk Technicznych i Społecznych – filia Politechniki Warszawskiej oraz – od ponad 400 lat – Wyższe Seminarium Duchowne. Kilkanaście lat temu powstała Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica. Studentów kształcą również Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa oraz filia Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego i Punkt Konsultacyjny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie⁷.

Nieustannie od przeszło 186 lat ożywioną działalność prowadzi Towarzystwo Naukowe Płockie organizując konferencje naukowe i popularnonaukowe, seminaria, odczyty i wystawy. Prowadzi też największą na Mazowszu (poza Warszawą) naukową Bibliotekę im. Zielińskich. Czytelnictwo w mieście promuje również Książnica Płocka. W Płocku znajdują się dwa muzea. Muzeum Mazowieckie – jedno z najstarszych w Polsce – posiada największe w Polsce zbiory secesji. Cenną kolekcją sztuki dawnej dysponuje Muzeum Diecezjalne. Wystawy sztuki współczesnej organizuje Płocka Galeria Sztuki. Istnieją też galerie prywatne, w tym znana w Polsce galeria a.r.t. Jacka Markiewicza. W Płocku funkcjonuje Teatr Dramatyczny, którego siedziba obecnie jest poddawana generalnemu remontowi. W gmachu Państwowej Szkoły Muzycznej znajdu-

je się nowoczesna sala koncertowa, w której m.in. regularnie występuje Płocka Orkiestra Symfoniczna im. Witolda Lutosławskiego. W mieście działa znany na całym świecie Harcerski Zespół Pieśni i Tańca *Dzieci Płocka*, a także szereg innych zespołów oraz chórów, np. *Pueri Cantores Plocenses*. Ważną rolę w kulturalnym pejzażu odgrywa Płocki Ośrodek Kultury i Sztuki, organizator wielu koncertów, widowisk plenerowych i imprez cyklicznych.

Płock jest też miastem sportowców. Drużyny klubu sportowego Wisła Płock biorą udział w rozgrywkach I ligi piłki ręcznej i nożnej. Wśród płocczan są olimpijczycy oraz medaliści Mistrzostw Świata i Europy w takich dyscyplinach, jak piłka ręczna, wioślarstwo, kick-boxing, tenis ziemny niepełnosprawnych.

Atrakcją miasta jest istniejący od 1951 r. ogród zoologiczny, malowniczo położony na nadwiślańskiej skarpie, eksponujący obecnie ponad 300 gatunków zwierząt.

Płock jest ponadto celem pielgrzymek wiernych przybywających do Sanktuarium Bożego Miłosierdzia przy Starym Rynku, gdzie w 1931 r. pierwszego objawienia Jezusa Miłosiernego doznała Święta Faustyna. W mieście znajduje się też główna siedziba – katedra i klasztor – Starokatolickiego Kościoła Mariawitów.

Symbolem Płocka jest herb nawiązujący do wizerunku na najstarszej pieczęci miasta z XIV w., przedstawiający na czerwonym polu biały mur z otwartą bramą, szczyt katedry z rozetą zwieńczony krzyżem oraz dwie wieże. W 1938 r. ustalono barwy miasta w kolorach żółto-niebieskim z czerwonym szlakiem pośrodku. Nawiązują one do barw munduru województwa płockiego ustanowionego przez sejm w 1776 r. Od końca lat 30. XX w. Płock posiada własny hejnał skomponowany przez ks. Kazimierza Starościńskiego. Codziennie w południe i o godzinie 18.00 z ratuszowej wieży odgrywa go hejnałista miejski.

Wydaje się, że Płock jako jedno z nielicznych miast w Polsce, przez swą historię oraz zasługi dla ojczyzny zasłużył na uhonorowanie monetą z jego wizerunkiem – wizerunkiem płockiej katedry.

PRZYPISY

- 1 Małgorzata Andrałojć, Mirosław Andrałojć, *Bulla Bolesława księcia Polski*, Poznań 2006.
- 2 *Romańskie Drzwi Płockie 1154 - ok. 1420-1982*, Płock 1983.
- 3 *Dzieje Płocka*, pod red. Mariana Kallasa, t. 1, Płock 2000.
- 4 *Dzieje Płocka*, pod red. Mirosława Krajewskiego, t. 2, Płock 2006.
- 5 *Dr Aleksander Maciesza (1875-1945) w 130. rocznicę uro-*

- dzin i 60. rocznicę śmierci*, pod red. Zbigniewa Kruszewskiego i Andrzeja Kansego, Płock 2006.
- 6 Grzegorz Gołębiwski, *Obrona Płocka przed bolszewikami 18 - 19 sierpnia 1920 r.*, Płock 2004.
- 7 *Szkolnictwo wyższe w Płocku na tle tendencji rozwojowych współczesnej edukacji akademickiej*, pod red. Zbigniewa P. Kruszewskiego i Józefa Półturzyckiego, Płock 2006.